



SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2026. gada 20. augustā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Juris Juriss,
kolēģijas sēdē izskatījusi akciju sabiedrības “Projekts B10” pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 140/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (*likuma nosaukums redakcijā, kas stājās spēkā 2026. gada 1. jūnijā, turpmāk – Atlīdzināšanas likums*) 2. panta otro daļu un 4. panta otro daļu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2026. gada 31. maijam (turpmāk arī – apstrīdētās normas), par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam un trešajam teikumam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem un spēkā neesošu no pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskāruma brīža.

2. Apstrīdētās normas noteica: “Šā likuma noteikumi piemērojami arī šajā likumā tieši neminētos gadījumos, ja kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas pretiesiskas rīcības dēļ. [...] Privāto tiesību juridiskajai personai (turpmāk – juridiskā persona) tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu rodas, ja spēkā stāties

nolēmums par procesa izbeigšanu pilnībā vai daļā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu šai personai, nekonstatējot Krimināllikumā noteikto pamatu piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanai attiecīgajai personai.”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumā minētais uzskats jāpamato.

Pirmstiesas kriminālprocesā pieņemts lēmums par aresta uzlikšanu pieteikuma iesniedzējas nekustamajam īpašumam. Ar Rīgas pilsētas tiesas 2025. gada 20. janvāra lēmumu arests atcelts. Pieteikuma iesniedzēja lūgusi atlīdzināt kaitējumu, kas tai radīts ar nepamatoti piemēroto mantas arestu, taču Tieslietu ministrija atteica izdot labvēlīgu administratīvo aktu par kaitējuma atlīdzību. Pieteikuma iesniedzēja minēto lēmumu pārsūdzējusi, taču Administratīvā rajona tiesa atteica ierosināt lietu, jo pieteikuma iesniedzējai neesot subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu. Proti, neesot konstatējams Atlīdzināšanas likumā noteiktais kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats, jo kriminālprocess vēl nav noslēdzies. Senāts ar rīcības sēdes lēmumu atteica izskatīt pieteikuma iesniedzējas blakus sūdzību par minēto Administratīvās rajona tiesas lēmumu.

3.1. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka kriminālprocesa noslēgums nevar ietekmēt tās mantai uzliktā aresta pamatotību. Ierobežojums saņemt atlīdzinājumu pirms tāda kriminālprocesa pabeigšanas, kurā pieteikuma iesniedzējai nav procesuālā statusa un kurā netiek lemts par tās mantas izcelsmi, esot nesamērīgs. Tādējādi esot aizskartas pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās tiesības uz pieeju tiesai, lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā un atbilstīgu atlīdzinājumu, kā arī 105. panta pirmajos trīs teikumos ietvertās tiesības uz īpašumu. Tāpat esot pārkāpts Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips.

Līdz ar to pieteikums par Atlīdzināšanas likuma 4. panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā līdz 2026. gada 31. maijam, atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam un trešajam teikumam un 105. panta pirmajiem trīs teikumiem atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

3.2. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka tās pamattiesības aizskar arī Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likumu personas pamattiesību aizskārumš ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*). Ir jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību aizskārumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*).

Pieteikumā nav pamatots, kā tieši Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa, kas nosaka Atlīdzināšanas likuma normu piemērošanas kārtību, pati par sevi aizskar pieteikuma iesniedzējas pamattiesības. No pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka starp Atlīdzināšanas likuma 2. panta otro daļu un pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu pastāvētu tieša saikne.

Līdz ar to pieteikums par Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrās daļas satversmību neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Administratīvā rajona tiesa ar 2025. gada 23. oktobra lēmumu atteica pieņemt pieteikumu par kaitējuma atlīdzību. Senāts ar 2026. gada 29. janvāra rīcības sēdes lēmumu atteica izskatīt pieteikuma iesniedzējas blakus sūdzību, jo tiesnesis esot pamatoti secinājis, ka pieteikuma iesniedzējai šobrīd nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā ar pieteikumu par kaitējuma atlīdzinājumu. Senāta rīcības sēdes lēmums nav pārsūdzams. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums noteic: “Konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2026. gada 29. janvāra, kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums iesniegts Satversmes tiesā 2026. gada 27. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par Atlīdzināšanas likuma 4. panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā līdz 2026. gada 31. maijam, atbilstību Satversmes

91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam un trešajam teikumam, kā arī 105. panta pirmajiem trīs teikumiem atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtais daļas pirmā teikuma prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesiskās vienlīdzības princips pieprasa valstij nodrošināt atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos. Izvērtējot, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa vispirms noskaidro, vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos (*sk., piem., Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka Atlīdzināšanas likuma 4. panta otrā daļa redakcijā, kas bija spēkā līdz 2026. gada 31. maijam (turpmāk – apstrīdētā norma) nepamatoti paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām. Pēc pieteikuma iesniedzējas ieskata salīdzināmi ir aizskartie mantas īpašnieki, kuriem piemērots un vēlāk atcelts arests. Atšķirīgos apstākļos atrodas tie, attiecībā uz kuriem aresta atcelšanas lēmumā ir konstatēts, ka nepastāv neviens no Kriminālprocesa likumā paredzētajiem pamatiem aresta turpmākai saglabāšanai, turklāt pret šīm personām vai to mantu kriminālprocesā nav izvirzītas krimināltiesiska rakstura pretenzijas.

Tomēr mantas aresta atcelšanas lēmums nav šķērslis tiesai kriminālprocesā atkārtoti piemērot arestu pieteikuma iesniedzējas mantai vai šo mantu atdot pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, vai to konfiscēt, ievērojot Kriminālprocesa likumā noteikto kārtību. Satversmes tiesa nevērtē, vai mantas arests konkrētajā kriminālprocesā ir atcelts pamatoti un kādai jābūt rīcībai ar pieteikuma iesniedzējas mantu (*sk. sal. Satversmes tiesas 2025. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2021-44-01 18.1.1. punktu*). Tādējādi pieteikumā norādītās personu grupas nav objektīvi nošķiramas. Proti, nav gūstams apstiprinājums tam, ka pastāv salīdzināmas personu grupas, kas atrodas atšķirīgos apstākļos. Turklāt pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, ka Atlīdzināšanas likuma regulējumam

attiecībā uz dažādiem aizskartajiem mantas īpašniekiem, kuriem piemērots un vēlāk atcelts arests, būtu jābūt atšķirīgam.

Pieteikumā norādīts arī, ka apstrīdētā norma nepamatoti paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras prasa atlīdzinājumu saskaņā ar Atlīdzināšanas likumu, salīdzinājumā ar personām, kuras prasa atlīdzinājumu saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 93. pantam personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu vienlaicīgi ar administratīvā akta vai faktiskās rīcības apstrīdēšanu vai pārsūdzēšanu. Tomēr pieteikumā nav ņemts vērā, ka administratīvajā procesā persona var saņemt atlīdzinājumu vienīgi tad, kad ir galīgi izlemts jautājums par administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Tādējādi nav gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētā norma nepamatoti paredz atšķirīgu attieksmi salīdzinājumā ar Administratīvā procesa likumu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

6. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un trešajam teikumam un 105. panta pirmajiem trīs teikumiem. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. panta otrās daļas (redakcijā līdz 2026. gada 31. maijam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un trešajam teikumam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem” pēc akciju sabiedrības “Projekts B10” pieteikuma (pieteikums Nr. 140/2026).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz **2026. gada 21. oktobrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt Satversmes tiesā lietu par Kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2. panta otrās daļas (redakcijā līdz 2026. gada 31. maijam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam un trešajam teikumam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

4. Atteikties ierosināt Satversmes tiesā lietu par Kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. panta otrās daļas (redakcijā līdz 2026. gada 31. maijam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina